

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
– PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

KRAJOWY OŚRODEK
WSPARCIA ROLNICTWA

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

NR
19

POPYT NA ŻYWNOŚĆ

stan i perspektywy

R O C Z N I K

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ OD 2000 ROKU

ISSN 1641-2664

ANALIZY RYNKOWE

Redaktor naczelny
Piotr Szajner

LISTOPAD 2018

RADA PROGRAMOWA ROLNICZYCH ANALIZ EKONOMICZNYCH:

Marian Borek (przewodniczący)
Stanisław Stańko (wiceprzewodniczący)
Piotr Szajner (redaktor naczelny)
Krystyna Świetlik (sekretarz redakcji)
Tadeusz Chrościcki
Barbara Domaszewicz
Stanisław Kowalczyk
Bogdan Podgórski
Iwona Szczepaniak
Marzena Trajer
Maria Zwolińska

KOMITET REDAKCYJNY:

Andrzej Kowalski, Ewa Machowina, Piotr Szajner, Krystyna Świetlik, Marzena Trajer,
Maria Zwolińska

REDAKTOR POPYTU NA ŻYWNOSĆ:

Krystyna Świetlik

Czasopismo przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ-PIB
Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
Kierownik Zakładu – Piotr Szajner

PROJEKT OKŁADKI: Leszek Ślipki
SKŁAD: Barbara Walkiewicz
DRUK: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB
NAKŁAD: 700 egz. Ark. wyd. 16,37

Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych prosimy o podanie źródła.

Spis treści

Reasumpcja	3
Summary	8
I. Uwarunkowania makroekonomiczne <i>Tadeusz Chrościcki</i>	13
II. Ogólne tendencje w rozwoju popytu na żywność <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	14
III. Dotychczasowy i przewidywany popyt na podstawowe produkty żywnościowe	58
1. Mięso i przetwory <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	58
2. Produkty zbożowe <i>mgr Wiesław Łopaciuk</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	70
3. Mleko i przetwory <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	75
4. Owoce i przetwory <i>mgr inż. Irena Strojewska</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	82
5. Warzywa i przetwory <i>mgr inż. Irena Strojewska</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	87
6. Ziemniaki <i>mgr inż. Teresa Zdziarska</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	93
7. Cukier i wyroby cukiernicze <i>mgr Krzysztof Hryszko</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	97
8. Tłuszcze jadalne <i>dr Ewa Rosiak</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	102
9. Jaja <i>dr hab. Krystyna Świetlik, prof. nadzw. IERiGŻ-PIB</i>	107
10. Ryby i przetwory <i>mgr Krzysztof Hryszko</i> <i>Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB</i>	112
Aneks	119

W 2017 r. gospodarka światowa, po spowolnieniu w roku poprzednim, powróciła na ścieżkę szybkiego wzrostu. Według Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) w 2017 r., w porównaniu z 2016 r., światowy PKB zwiększył się o 3,7%, tj. w stopniu nie notowanym od 2011 r. i o 0,4 pkt. proc. wyższym niż rok wcześniej. Dane MFW wskazują na szeroki zasięg geograficzny i sektorowy tego ożywienia, przy dużym zróżnicowaniu jego skali w poszczególnych regionach. Dotyczyło ono większości krajów rozwiniętych gospodarczo oraz znacznej części największych gospodarek wschodzących, z wyjątkiem regionu Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej, na rozwój którego niekorzystny wpływ wywierały utrzymujące się przez większą część roku niskie ceny ropy naftowej oraz długotrwałe konflikty zbrojne. Szybciej rosły gospodarki krajów rozwijających się, zwłaszcza Azji i Europy, z wyłączeniem Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), niż gospodarki państw wysoko rozwiniętych.

Według Eurostatu w 2017 r. wzrost gospodarczy w UE-28 i w strefie euro wyniósł 2,4%. Był to najszybszy wzrost gospodarczy strefy euro od 2007 r., kreowany przez rosnący popyt wewnętrzny, zarówno inwestycyjny, jak i konsumpcyjny. Dla interesów gospodarczych Polski szczególne znaczenie miało kształtowanie się tempa wzrostu gospodarczego Niemiec, najważniejszego partnera handlowego. W 2017 r. gospodarka Niemiec rozwijała się w tempie 2,2%, tj. takim samym, jak w roku poprzednim i znacznie wyższym, niż w latach 2012-2015 (1,2%). W pozostałych dużych gospodarkach strefy euro tempo wzrostu PKB było zróżnicowane, lecz na ogół nie przekraczało 3,0%. Poprawa koniunktury w strefie euro wspierała ożywienie gospodarcze w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW), które w 2017 r. rozwijały się szybciej od państw Europy Zachodniej. Średnia dynamika wzrostu PKB w EŚW sięgnęła 4,5%, co było najszybszym tempem od ośmiu lat.

W I półroczu 2018 r. w gospodarce globalnej sytuacja gospodarcza kształtowała się korzystnie, mimo jej osłabienia w części gospodarek rozwiniętych. W Unii Europejskiej, po pięciu kolejnych kwartałach wzmożonego wzrostu, dynamika PKB wyhamowała. Spowolnienie aktywności gospodarczej w strefie euro przyczyniło się do obniżenia dynamiki eksportu z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Pomimo tego kraje EŚW odnotowały znacznie wyższy wzrost gospodarczy, niż kraje Europy Zachodniej. Liderami były: Turcja i Polska ze wzrostem na poziomie 6,3 i 5,1% (r/r). Głównym czynnikiem dynamizującym wzrost PKB w tych krajach pozostał popyt wewnętrzny. Wysokiemu wzrostowi konsumpcji prywatnej, któremu sprzyjała dobra sytuacja na rynku pracy oraz wzrost zatrudnienia i płac, towarzyszyło wyraźne przyspieszenie popytu inwestycyjnego.

Obserwowane w I półroczu 2018 r. tendencje w rozwoju gospodarki światowej są kontynuowane w drugiej połowie roku. Najnowsze prognozy międzynarodowych organizacji (MFW, OECD, Komisja Europejska i Europejski Bank Centralny) wskazują, że **w 2018 i 2019 r. tempo wzrostu światowego PKB będzie zbliżone do notowanego w 2017 r. i wyniesie 3,7%.** Oczekuje się jego spowolnienia w gospodarkach rozwiniętych, przy stabilizacji w gospodarkach wschodzących i rozwijających się. MFW przewiduje, że w latach 2018-2019 perspektywy wzrostu gospodarczego w Stanach Zjednoczonych będą bardziej korzystne niż w Unii Europejskiej i w strefie euro. W USA spodziewany jest wzrost gospodarczy w tempie 2,9% w 2018 r. i 2,5% w 2019 r. W UE, po najwyższej od 10 lat stopie wzrostu w 2017 r. wynoszącej 2,7%, gospodarka spowolni do 2,2% w 2018 r. i 2,0% w 2019 r. W strefie euro w 2018 r. wzrost PKB ma wynieść 2,0%, a w 2019 r. – 1,9%, wobec 2,4% w 2017 r. Prognoza dla wschodzących i rozwijających się gospodarek europejskich, do których należy m.in. Polska, to 3,8% w 2018 r. i 2,0% w 2019 r.,

wobec 6,0% w 2017 r. W 2018 r. w Europie Środkowo-Wschodniej PKB wzrośnie o 4,1%, a w 2019 r. o 3,4%. **Zgodnie z najnowszymi prognozami Komisji Europejskiej (opublikowanymi w listopadzie 2018 r.), w 2018 r. realne tempo wzrostu PKB w UE i w strefie wyniesie 2,1% i będzie niższe niż w 2017 r.** oraz niższe od prognozowanego przez MFW. Do jego spowolnienia przyczynią się głównie: osłabienie dynamiki eksportu w wyniku obniżenia popytu zewnętrznego, napięcia w handlu, wyższe ceny energii oraz niepewność polityczna.

Zdaniem ekspertów MFW, OECD i KE perspektywy rozwoju gospodarki światowej w najbliższych latach są obciążone dużą niepewnością. Jej źródłem są w szczególności przyszłe kierunki polityki makroekonomicznej (głównie pieniężnej i handlowej) w Stanach Zjednoczonych, skala spowolnienia dynamiki PKB Chin, ceny surowców energetycznych, w tym zwłaszcza ropy naftowej, a przede wszystkim eskalacja globalnej wojny handlowej i nasilający się protekcjonizm. Konsekwencją tych zjawisk może być niższy od prognozowanego wzrost gospodarczy i wyższe ryzyko globalnej recesji.

W Polsce w 2017 r. odnotowano istotne ożywienie aktywności makroekonomicznej. Według szacunków GUS realny wzrost PKB wyniósł 4,8% r/r i był o 1,7 pkt. proc. wyższy niż w 2016 r. i o 1,2 pkt. proc. wyższy od zakładanego w ustawie budżetowej na 2017 r. Podobnie jak w roku poprzednim głównym czynnikiem wzrostu gospodarczego pozostał popyt konsumpcyjny, którego dynamika była wyższa od notowanej w 2016 r. Realne tempo wzrostu tej kategorii wyniosło 4,5% i było efektem zwiększenia konsumpcji w sektorze gospodarstw domowych o 4,9% oraz spożycia publicznego o 3,5%. Ożywieniu konsumpcji towarzyszyły zwiększone inwestycje, które powróciły na ścieżkę wzrostu po znaczącym spadku w 2016 r. W 2017 r. realna wartość nakładów brutto na środki

trwałe wzrosła o 3,9%, podczas gdy rok wcześniej obniżyła się o 8,2%. Wartość eksportu towarów i usług mierzona w złotych zwiększyła się o 9,5%, a importu o 10,0%. Saldo obrotów z zagranicą pozostało dodatnie lecz jego wpływ na wzrost PBK był prawie neutralny.

Przyspieszenie wzrostu gospodarczego i ożywienie inwestycji miało zauważalny wpływ na rynek pracy. Zatrudnienie w gospodarce narodowej zwiększyło się w skali roku o 3,3%, a w sektorze przedsiębiorstw o 4,5% (wobec odpowiednio 2,3% i 2,8% w 2016 r.). Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu 2017 r. wyniosła 6,6% i była o 1,6 pkt. proc. niższa niż rok wcześniej oraz niższa od szacunków przedstawionych w projekcie ustawy budżetowej na 2017 r. (8,0%). **Ożywienie aktywności gospodarczej oraz korzystne tendencje na rynku pracy, znajdujące wyraz we wzroście zatrudnienia i spadku bezrobocia, przełożyły się na poprawę sytuacji materialnej ludności.** Pozytywny wpływ na wzrost dochodów do dyspozycji brutto sektora gospodarstw domowych miał przede wszystkim wzrost dochodów z pracy najmniej i świadczeń społecznych, z liczącym się udziałem transferów z programu „Rodzina 500 plus” oraz z pracy w rolnictwie, a w drugiej połowie roku także z pracy na własny rachunek poza rolnictwem. Istotnym wsparciem funduszu nabywczego gospodarstw domowych były transfery pieniężne od osób pracujących za granicą i kredyty konsumpcyjne w systemie bankowym. W 2017 r. wartość transferów od osób pracujących za granicą wyniosła 16,3 mld zł, a w I półroczu 2018 r. 7,6 mld zł. W końcu października 2018 r. stan zadłużenia kredytowego gospodarstw domowych w systemie bankowym wyniósł 181 mld zł, wzrastając w porównaniu z październikiem 2017 r. nominalnie o 9,3%, a realnie o 7,4%. Hamując na tempo wzrostu dochodów sektora gospodarstw domowych oddziaływało niskie tempo wzrostu dochodów z własności. Na podstawie rachunków narodowych GUS, danych Ministerstwa Finansów oraz Narodowego Banku Polskiego **szacuje się, że w 2017 r., w porównaniu z 2016 r., wzrost dochodów realnych do dyspozycji brutto**

w sektorze gospodarstw domowych wyniósł 3,5%, wobec wzrostu o 6,0% odpowiednio rok wcześniej.

Korzystne uwarunkowania zewnętrzne, w tym zwłaszcza ożywienie gospodarcze w Niemczech, wspierały wzrost aktywności polskiej gospodarki w pierwszej połowie 2018 r. W I półroczu 2018 r. PKB w Polsce wzrósł realnie o 5,2% r/r, wobec 4,2% w I półroczu 2017 r. Wzrost popytu krajowego wyniósł 5,8%, wobec 4,9% przed rokiem. Złożył się na to wzrost spożycia ogółem o 4,8% oraz akumulacji brutto o 11,5%. Niewielkiemu zwiększeniu dynamiki spożycia w sektorze gospodarstw domowych, z 4,7% w I półroczu 2017 r. do 4,8% w I półroczu 2018 r., towarzyszyło wyraźne przyspieszenie tempa wzrostu spożycia publicznego, z 2,5% do 4,0%. Znacząco wzrosły nakłady brutto na środki trwałe (o 6,0%, wobec 1,3% odpowiednio rok wcześniej). Podobnie jak przed rokiem, negatywny wpływ na tempo wzrostu gospodarczego miał eksport netto, do czego przyczyniło się przejściowe pogorszenie koniunktury w gospodarce strefy euro na początku roku. Reasumując, głównym czynnikiem wzrostu gospodarczego Polski w pierwszej połowie 2018 r. był popyt wewnętrzny. Wzrostowi konsumpcji prywatnej w sektorze gospodarstw domowych, któremu sprzyjały pozytywne zjawiska na rynku pracy, wzrost wynagrodzeń, dobre nastroje konsumentów, większe zaangażowanie kredytów konsumpcyjnych w systemie bankowym oraz kontynuacja wypłat świadczeń w ramach rządowego programu „Rodzina 500 plus” towarzyszyło przyspieszenie popytu inwestycyjnego. Umocnienie tendencji wzrostowych w III kwartale br. (wzrost PKB o 5,1% r/r) pozwala przypuszczać, że w skali całego 2018 r. wzrost PKB może przekroczyć 5,0%.

Dane dotyczące kształtowania się tempa i struktury wzrostu PKB w I półroczu 2018 r. oraz analizy podstawowych wskaźników koniunktury gospodarczej w Polsce za okres styczeń-wrzesień 2018 r. wskazują na możliwość istotnej poprawy sytuacji dochodowej ludności w 2018 r. Biorąc pod uwagę optymistyczne dane

z sektora przedsiębiorstw wskazujące na przyspieszenie tempa wzrostu płac w bieżącym roku, w stosunku do roku poprzedniego, należy spodziewać się istotnego wsparcia dochodów do dyspozycji gospodarstw domowych ze strony rynku pracy. W kierunku wzrostu dochodów do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych oddziaływać będą również transfery na aktywną politykę prorodzinną oraz w obszarze polityki społecznej. Uwzględniając przewidywany w projekcie ustawy budżetowej na 2018 r. wzrost przeciętnego wynagrodzenia, liczby zatrudnionych i funduszu wynagrodzeń, liczby świadczeniobiorców i funduszu świadczeń społecznych, wielkości dodatkowych świadczeń oraz poziomu inflacji **szacuje się, że w 2018 r. przeciętny realny wzrost dochodów do dyspozycji sektora gospodarstw domowych wyniesie ok. 4,0% w porównaniu z rokiem poprzednim.**

Prognozy Ministerstwa Finansów i NBP wskazują na zmniejszenie tempa wzrostu PKB w 2019 r., w porównaniu z 2018 r. (według MF do 3,8%, a według NBP do 3,6%). W rządowym projekcie ustawy budżetowej na 2019 r. założono, że głównym czynnikiem wzrostu gospodarczego pozostanie popyt krajowy, w tym głównie spożycie prywatne z rosnącą rolą nakładów brutto na środki trwałe. Oczekiwana jest dalsza poprawa sytuacji na rynku pracy. Malejące bezrobocie i niedostateczna podaż pracy przyczynią się do zwiększenia dynamiki wynagrodzeń. Perspektywy dla wzrostu popytu konsumpcyjnego pozostaną korzystne, kreowane przez wysoką dynamikę funduszu płac oraz niską skłonność gospodarstw domowych do oszczędzania. Przewiduje się, że w 2019 r., w porównaniu z 2018 r., wzrost dochodów do dyspozycji w sektorze gospodarstw domowych w ujęciu nominalnym może wynieść 5,0-6,0%. Jednakże spodziewany wyższy niż przed rokiem wzrost przeciętnego poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych osłabi dynamikę siły nabywczej uzyskiwanych funduszy. Oczekiwania dotyczące podstawowych wielkości makroekonomicznych w gospodarce, w tym zwłaszcza płac oraz dochodów ze świadczeń społecznych,

pozwalają szacować, że w 2019 r. dochody realne do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych będą się kształtować na poziomie o około 3,0% wyższym od notowanego w 2018 r. Ich wzrost będzie niższy od wzrostu PKB założonego w projekcie ustawy budżetowej na 2019 r. (3,8%) i o 1 pkt proc. niższy niż w roku poprzednim.

Badania budżetów gospodarstw domowych potwierdzają wydatną poprawę sytuacji materialnej polskich rodzin w latach 2017-2018. W 2017 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych ogółem był nominalnie i realnie odpowiednio o 8,4% i 6,3% wyższy niż w roku poprzednim. **Wzrosły realne dochody wszystkich grup społeczno-ekonomicznych ludności, w tym najbardziej rolników (o 34%).** Decydujący wpływ na poprawę sytuacji finansowej gospodarstw domowych rolników miał realny wzrost dochodów z indywidualnego gospodarstwa rolnego (o 47,1%) oraz ze świadczeń społecznych (o 17,4%), w których znaczącą rolę odegrał program „Rodzina 500 plus”. Zmniejszyło się rozwarstwienie dochodowe ludności, co było wynikiem znacznie wyższego wzrostu dochodów najuboższych gospodarstw domowych (o 17,5%) niż najzamożniejszych (o 7,2%). Zmniejszenie się zróżnicowania dochodów na osobę w gospodarstwach domowych potwierdzają współczynniki Giniego (w 2017 r. 0,298, wobec 0,304 w 2016 r.). Poprawa sytuacji dochodowej ludności i utrzymujące się pozytywne tendencje na rynku pracy znalazły odzwierciedlenie w zmniejszeniu się rozmiarów ubóstwa. Szacuje się, że w Polsce w 2017 r. dotkniętych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym było 19,5% osób, wobec 21,9% w 2016 r. Zmniejszenie zasięgu ubóstwa dotyczyło wszystkich grup społeczno-ekonomicznych ludności, a najbardziej znaczącą poprawę zaobserwowano w gospodarstwach domowych utrzymujących się z rolnictwa. **Wraz ze wzrostem wynagrodzeń, zmniejszeniem się rozwarstwienia dochodowego oraz redukcją skali bezrobocia i ubóstwa, poprawiła**

się wśród mieszkańców Polski ocena własnej sytuacji materialnej. Zwiększyła się grupa osób określających swój standard życia jako dobry oraz deklarujących poczucie bezpieczeństwa finansowego, a zmniejszyła - odczuwających zagrożenie biedą. Korzystne nastroje gospodarstw domowych pozytywnie oddziaływały na dynamikę konsumpcji.

Według badań budżetów gospodarstw domowych, w I półroczu 2018 r. przeciętne miesięczne dochody realne w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych ogółem były o 4,3% wyższe niż w analogicznym okresie 2017 r. Poprawiła się sytuacja dochodowa wszystkich grup społeczno-ekonomicznych ludności, w tym najbardziej emerytów (o 4,8%), a najmniej utrzymujących się z pracy na własny rachunek (o 1,1%). **Szacuje się, że w całym 2018 r. przeciętne miesięczne realne dochody w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych ogółem wzrosną o ok. 4,0%, wobec wzrostu o 6,3% w roku poprzednim.**

Pod koniec 2016 r. zakończył się w Polsce dwuletni okres deflacji i przez cały 2017 r. utrzymywały się tendencje inflacyjne. **W 2017 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, przeciętny poziom cen towarów i usług konsumpcyjnych zwiększył się o 2,0%, wobec spadku o 0,6% odpowiednio rok wcześniej. Głównym czynnikiem wpływającym na przyspieszenie średniorocznej dynamiki cen konsumpcyjnych był wzrost cen żywności i energii.** W 2017 r., w stosunku do roku poprzedniego, ceny żywności zwiększyły się o 4,6%, wobec wzrostu o 1,0% w 2016 r., a ceny energii wzrosły o 3,2% r/r, po spadku o 3,9% przed rokiem. Wzrost cen energii był efektem wzrostu cen surowców energetycznych na rynkach światowych w drugiej połowie 2017 r. Wzrost cen żywności, najwyższy od 2011 r., wynikał głównie z oddziaływania czynników wewnętrznych, związanych z ograniczeniem krajowej podaży niektórych produktów rolnych, m.in. owoców, mleka i żywca wieprzowego. Dodatkowo wspierały go: wzrost pozasurowcowych kosztów przetwórstwa i obrotu związany ze wzrostem jednostkowych kosztów pracy

oraz cen energii i paliw, zwiększenie się, wraz z rosnącymi dochodami gospodarstw domowych, krajowego popytu na żywność i wzmożenie eksportu. Wzrost cen niektórych produktów (m.in. warzyw, masła i jaj) był stymulowany przez ich zwyżkę na rynkach globalnych, a w szczególności na rynku unijnym. W 2017 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, wzrosły ceny wszystkich monitorowanych przez GUS grup produktów spożywczych, z wyjątkiem bananów i ziemniaków. Żywność była jedną z najsilniej drożejących grup towarów i usług konsumpcyjnych. Bardziej niż żywność podrożały tylko paliwa do prywatnych środków transportu (o 7,2%).

W okresie trzech kwartałów 2018 r. wzrostowi cen surowców energetycznych, w tym ropy naftowej na rynkach światowych, towarzyszył spadek cen surowców rolnych. Według FAO w końcu III kwartału 2018 r., przeciętny poziom światowych cen żywności był o 7,4% niższy niż w końcu III kwartału 2017 r., wobec wzrostu o 6,0% odpowiednio rok wcześniej. Zmiany cen żywności na światowym rynku znalazły odzwierciedlenie w spowolnieniu rocznej dynamiki cen żywności w Polsce. We wrześniu br. krajowe ceny żywności były o 2,3% wyższe niż we wrześniu 2017 r., podczas gdy rok wcześniej wzrosły o 5,3%. W okresie styczeń-wrzesień 2018 r., w porównaniu z analogicznym okresem 2017 r., wzrost średniego poziomu cen żywności i napojów bezalkoholowych wyniósł 3,1%, w tym żywności 3,3%, wobec wzrostu odpowiednio o 3,8% i 4,1% przed rokiem. W 2018 r. w kierunku spadku rocznej dynamiki cen żywności oddziaływało stopniowe obniżanie się dynamiki cen mięsa, głównie wieprzowego, artykułów mleczarskich i masła, do czego przyczynił się wzrost ich produkcji w Polsce i w Unii Europejskiej. Obniżeniu uległa także roczna dynamika cen owoców, co było związane ze wzrostem krajowej produkcji i podaży tych produktów. Spadek rocznej dynamiki cen owoców południowych był wynikiem zwiększenia importu. W przypadku niektórych grup produktów, w tym m.in. pieczywa i produktów zbożowych, warzyw oraz napojów bezalkoholowych obserwowano przyspieszenie dynamiki wzrostu cen

będące konsekwencją wzrostu cen energii i kosztów pracy oraz ograniczenia podaży w następstwie suszy.

Uwzględniając działanie czynników sezonowych wspierających wzrost cen m.in. jaj, mleka, owoców i warzyw w okresie jesienno-zimowym, obserwowany wydatny wzrost cen podstawowych ziemiopłodów i warzyw będący wynikiem suszy, jak również zwiększający się poziom pozasurowcowych kosztów przetwórstwa i obrotu kreowany przez wysoką dynamikę płac, wzrost cen paliw i kosztów transportu oraz utrzymujące się tendencje w eksporcie, **można szacować, że w grudniu 2018 r. ceny detaliczne żywności będą o ok. 1,0% wyższe, niż w analogicznym miesiącu 2017 r.** Według analityków NBP, w 2018 r. średnioroczny wzrost cen żywności wyniesie 2,8%, przy wzroście cen towarów i usług konsumpcyjnych o 1,8% i energii o 3,9%. Taka struktura zmian cen nie jest korzystna dla większości gospodarstw domowych, dla których koszty żywności i energii stanowią większą część budżetu.

W 2019 r. oczekuje się w Polsce przyspieszenia dynamiki wzrostu cen żywności z uwagi na przewidywane niekorzystne uwarunkowania podażowe na części krajowych rynków rolno-spożywczych, znaczący wzrost pozasurowcowych kosztów przetwórstwa i obrotu związany głównie ze wzrostem cen energii, wzmoczenie eksportu oraz wzrost cen surowców rolnych i żywnościowych na rynkach światowych. Czynnikiem hamującym tempo wzrostu cen żywności może być spowolnienie tempa wzrostu krajowego popytu na żywność. W Polsce w 2019 r. spodziewany jest wzrost produkcji i podaży mleka, owoców i przetworów owocowych (głównie w I półroczu ze zbiorów w 2018 r.) oraz warzyw, przy zbliżonej do ubiegłorocznej podaży tłuszczów roślinnych. Jednocześnie przewidywany jest spadek produkcji i podaży mięsa, w tym zwłaszcza wieprzowego, masła i pozostałych tłuszczów zwierzęcych (tj. smalcu, podgardla i słoniny), produktów zbożowych oraz cukru i ziemniaków. Biorąc pod uwagę przewidywane zmiany cen poszczególnych grup pro-

duktów spożywczych można szacować, że **w czerwcu 2019 r. łączne ceny żywności i napojów bezalkoholowych będą o 3,0-3,5% wyższe niż w grudniu 2018 r. oraz o 4,0-5,0% wyższe niż w czerwcu 2018 r., a ich przeciętny poziom w okresie styczeń-czerwiec 2019 r. może być o 3,5-4,0% wyższy od notowanego w analogicznym okresie przed rokiem.**

W 2017 r. uwarunkowania dla wzrostu spożycia indywidualnego były korzystne. Z rachunków narodowych GUS wynika, że w 2017 r., w stosunku do 2016 r., popyt konsumpcyjny sektora gospodarstw domowych, mierzony wielkością wydatków z dochodów osobistych, zwiększył się realnie o 4,9%, wobec wzrostu o 3,9% rok wcześniej. Utrzymała się, obserwowana w latach 2015-2016 wzrostowa tendencja popytu na żywność, lecz jej nasilenie było słabsze niż w roku poprzednim. **Szacuje się, że w 2017 r. spożycie żywności i napojów bezalkoholowych w sektorze gospodarstw domowych (w cenach stałych) wzrosło o 3,0% r/r, wobec wzrostu o 3,9% w 2016 r.** Wzrostowi popytu na żywność sprzyjała m.in. dobra sytuacja na rynku pracy, wydatny wzrost dochodów gospodarstw domowych, w tym zwłaszcza poprawa sytuacji dochodowej najmniej zamożnych grup ludności oraz optymistyczne oceny bieżącej i przyszłej sytuacji ekonomicznej konsumentów. Czynnikiem spowalniającym jego dynamikę było realne podrożenie żywności, w tym zwłaszcza produktów o największym udziale w koszyku zakupów (mięso, artykuły mleczarskie, owoce, masło, jaja i cukier) oraz wzrost cen związanych z mieszkaniem i transportem. **Obserwacje realnej gospodarki oraz oczekiwania dotyczące kształtowania się sytuacji dochodowej ludności i popytu konsumpcyjnego pozwalają przewidywać, że w 2018 r. wzrost spożycia żywności w sektorze gospodarstw domowych będzie mniejszy niż w 2017 r. i wyniesie ok. 1,5% r/r.** Głównymi czynnikami osłabiającymi skłonność konsumentów do zakupów żywności będą, podobnie jak w 2017 r.: realny, tj. wyższy od stopy inflacji, wzrost cen produktów spożywczych oraz cen

towarów i usług związanych z mieszkaniem i transportem.

Można przypuszczać, że w 2019 r. spożycie żywności w sektorze gospodarstw domowych będzie nadal rosło, ale wolniej niż w 2018 r., gdy jego dynamikę podwyższał wpływ programów socjalnych. Ocenia się, że w 2019 r. tempo wzrostu spożycia żywności w sektorze gospodarstw domowych wyniesie 1,0% i będzie o 0,5 pkt. proc. niższe niż w roku poprzednim.

Zmiany popytu na żywność w latach 2017-2018 znajdują potwierdzenie w statystykach sprzedaży detalicznej oraz wynikach badań budżetów gospodarstw domowych. W 2017 r. sprzedaż detaliczna żywności i napojów bezalkoholowych (w cenach stałych) zrealizowana przez przedsiębiorstwa handlowe i niehandlowe była o 0,5% większa niż w 2016 r., w którym wzrosła o 3,5%. Znacząco, bo o 7,3% zwiększyła się sprzedaż w placówkach gastronomicznych. W okresie styczeń-wrzesień 2018 r., w porównaniu z analogicznym okresem 2017 r., sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych (w cenach stałych) w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób zwiększyła się o 1,1%, przy wzroście sprzedaży ogółem o 6,4%.

Z badań budżetów gospodarstw domowych wynika, że w 2017 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, **w gospodarstwach domowych ogółem nominalne i realne wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe wzrosły odpowiednio o 4,7% i 0,5%.** Gospodarstwa domowe zwiększyły popyt na wyroby cukiernicze, warzywa i owoce, pieczywo i produkty zbożowe oraz napoje bezalkoholowe, a ograniczyły popyt na cukier, ziemniaki, jaja, ryby, mięso i przetwory mięsne, tłuszcze jadalne, w tym zwłaszcza masło oraz artykuły mleczarskie. **Odnotowano znaczący wzrost przeciętnych miesięcznych wydatków gospodarstw domowych na gastronomię – w ujęciu nominalnym 8,2%, a realnym 5,9%.** W 2017 r., w stosunku do 2010 r., przeciętne mie-

sięczne nominalne wydatki gospodarstw domowych na gastronomię zwiększyły się 2,4 razy, a realne 2,1 razy.

Przewiduje się, że w 2018 r. wzrost nominalnych i realnych wydatków gospodarstw domowych na żywność będzie mniejszy niż w roku poprzednim. W I półroczu 2018 r. realna wartość całkowitego spożycia (wydatków) w gospodarstwach domowych ukształtowała się na poziomie zbliżonym do notowanego przed rokiem (o 0,1% niższym), w tym żywności i napojów bezalkoholowych zwiększyła się o 0,2%. Popyt na żywność wzrósł w gospodarstwach domowych rencistów i emerytów, podczas gdy w pozostałych gospodarstwach wykazywał tendencję spadkową. Gospodarstwa domowe zwiększyły popyt na cukier, wyroby cukiernicze, miód, dżemy i czekoladę, owoce i przetwory owocowe, napoje bezalkoholowe (o 5,3%) oraz warzywa (bez ziemniaków). Zmalała natomiast realna wartość wydatków gospodarstw domowych na jaja, masło, ziemniaki, ryby i owoce morza, mięso i przetwory mięsne, mleko i przetwory mleczne oraz pieczywo i produkty zbożowe. **Wzrosły wydatki gospodarstw domowych na usługi gastronomiczne – w ujęciu nominalnym o 9,1%, a realnym o 6,1%.**

Można przypuszczać, że w II półroczu br. wzrost popytu na żywność w gospodarstwach domowych będzie nieco większy od notowanego w pierwszej połowie roku. Oczekuje się, że jego ożywienie nastąpi w ostatnich miesiącach br. w wyniku spodziewanego spowolnienia rocznej dynamiki cen żywności, utrzymania się wysokiej dynamiki płac oraz przyspieszenia dynamiki wzrostu dochodów ludności ze świadczeń społecznych.

W 2017 r. zmiany bilansowego spożycia żywności były różnokierunkowe, z przewagą tendencji spadkowych. W porównaniu z 2016 r. zmalało spożycie produktów zbożowych, ziemniaków, warzyw, owoców, mięsa i podrobów, w tym głównie mięsa wieprzowego i drobiowego, ryb i przetworów rybnych oraz mleka i jaj. Zwiększyła się natomiast bilansowa konsumpcja cukru oraz tłuszczów jadalnych, głównie za sprawą istotnego wzrostu spożycia tłuszczów wieprzowych i roślinnych, przy redukcji spożycia masła. Zmiana struktury bilansowego spożycia żywności polegająca na istotnym zmniejszeniu konsumpcji produktów pochodzenia zwierzęcego oznacza załamanie wieloletniego trendu. W świetle kryteriów żywieniowych za szczególnie niekorzystne zjawiska należy uznać spadek spożycia owoców i warzyw oraz wzrost spożycia cukru i tłuszczów wieprzowych.

Utrzymująca się w 2018 r. tendencja relatywnego drożenia żywności, wzrost cen usług bytowych i znaczący wzrost popytu na towary nieżywnościowe przyczyniły się do spowolnienia tempa wzrostu krajowego popytu na żywność. Obniżeniu dynamiki wzrostu globalnego żywnościowego popytu, mierzonego realną wartością wydatków w sektorze gospodarstw domowych, towarzyszyły istotne zmiany jego rzeczowej struktury pod wpływem zróżnicowanej podaży i cen poszczególnych produktów oraz preferencji konsumentów. Szacuje się, że w 2018 r. obniżyło się bilansowe spożycie artykułów zbożowych, ziemniaków i warzyw. Zmalała także bilansowa konsumpcja masła. Wzrosło natomiast bilansowe spożycie owoców, mięsa, ryb, tłuszczów wieprzowych i roślinnych, produktów mlecznych, jaj i cukru. Spadek spożycia produktów zbożowych,

ziemniaków i warzyw był wynikiem niekorzystnych zbiorów. W kierunku ograniczenia spożycia masła oddziaływał utrzymujący się stosunkowo wysoki poziom cen detalicznych tego produktu. Do zwiększenia konsumpcji owoców doszło głównie w drugiej połowie roku w następstwie rekordowych zbiorów. Wzrostowi spożycia mleka sprzyjał wzrost jego produkcji i podaży, a wzrost spożycia mięsa wiązał się głównie ze wzrostem produkcji trzody chlewnej.

Przewiduje się, że w 2019 r. kontynuowana będzie wzrostowa tendencja spożycia żywności, lecz jej nasilenie będzie nieco słabsze niż w 2018 r. Spodziewany wzrost krajowej podaży owoców i warzyw będzie skutkował zwiększeniem spożycia tych produktów. Wzrost produkcji wołowiny i drobiu znajdzie odzwierciedlenie we wzroście spożycia mięsa wołowego i drobiowego, przy obniżeniu się spożycia mięsa wieprzowego w ślad za spodziewanym spadkiem jego produkcji, nasilającym się zwłaszcza w drugiej połowie roku. Wzrost spożycia drobiu będzie przypuszczalnie niewielki z uwagi na wysoki, zbliżony do stanu nasycenia jego poziom. Odnotowany w 2018 r. wzrost pogłowia bydła mlecznego sygnalizuje możliwość zwiększenia produkcji i spożycia artykułów mleczarskich. W 2019 r. przypuszczalnie na takim samym poziomie, jak w 2018 r., utrzyma się konsumpcja masła, przy spadku spożycia tłuszczów wieprzowych i nieznacznym wzroście konsumpcji tłuszczów roślinnych. Przewidywany spadek produkcji i wzrost cen cukru będą skutkować zmniejszeniem się konsumpcji tego produktu. Należy się także liczyć ze spadkiem spożycia produktów zbożowych i ziemniaków.

SUMMARY

In 2017, the global economy, following the slow-down in the previous year, returned to the rapid growth path. According to the International Monetary Fund (IMF), in 2017, comparing to 2016, the global GDP increased by 3.7% i.e. in a manner that has not been recorded since 2011 and by 0.4 p.p. the year before. IMF data point out at extensive geographic and sectoral range of this recovery and significant differentiation of its scale in the individual regions. This applied to vast majority of economically developed countries and of the largest emerging economies, excluding the Middle East and North Africa, development of which was negatively affected by low oil prices that continued to maintain throughout most of the year and long-term military conflicts. The economies of developing countries demonstrated a faster growth rate, including in particular of Asia and Europe, excluding the Commonwealth of Independent States (CIS), comparing to the economies of well-developed countries.

According to Eurostat, in 2016, the economic growth in EU-28 and euro zone was 2.4%. This has been the strongest economic growth of the euro zone since 2017, enhanced by growing domestic demand, both in terms of investments and consumption. For the economic interest of Poland, the evolution of the economic growth rate in Germany, our most important trading partner, was of particular importance. In 2016, the German economy developed in the rate of 2.2% i.e. the same as in the previous year and significantly higher comparing to the 2012-2015 period (1.2%). In the remaining large economies of the euro zone, GDP growth rate was diversified however usually within the limit of 3.0%. Improved situation in the euro zone supported economic recovery in the Central and Eastern European (CEE) countries. Average GDP growth rate in the CCE reached 4.5%, which has been the highest rate from eight years.

In the first half of 2018, the global economic situation was favourable despite some weakening in a part of developed economies. In the European Union, after five subsequent quarters of accelerated growth, the GDP growth rate slowed down. This slowdown of economic activity in the euro zone contributed to lower growth rate of export from the Central and Eastern European states. Despite this fact, the CIS countries recorded a significantly higher economic growth comparing to the Western Europe states. The leaders were: Turkey and Poland with growth at the level of 6.3 and 5,1% (y/y), respectively. Domestic demand acted as the key stimulant for GDP growth. Significant growth of private consumption, fostered by favourable situation on the labour market and increased employment and wages, was accompanied by visible acceleration of investment demand.

The trends in the global economic development observed in the first half of 2018 are continued in the second half of the year. According to the latest forecasts of the international organizations (IMF, OECD, European Commission and European Central Bank), **in 2018 and 2019 the growth rate of global GDP will be similar to the one recorded in 2017 and reach 3.7%.** Its slowdown in the developed economies, with accompanying stabilization in the emerging and developing economies, is expected. According to the IMF projections, the perspectives of economic growth in the United States in 2018-2019 will be more favourable than in the European Union and euro zone. The expected economic growth in the USA will be 2.9% in 2018 and 2.5% in 2019. In the EU, after the highest from 10 years growth rate amounting to 2.7%, the economy will slow down to 2.2% in 2018 and 2.0% in 2019. In the euro zone in 2018, the GDP growth is supposed to be 2.0%, while in 2019 – 1.9% comparing to 2.4% in 2017. The forecast for the emerging and developing European

economies, including among others Poland, is 3.8% in 2018 and 2.0% in 2019 comparing to 6.0% in 2017. In 2018, in the Central and Eastern Europe, GDP will increase by 4.1%, while in 2018 by 3.4%. **According to the latest forecasts by the European Commission (published in November 2018), in 2018, the real GDP growth rate in the EU and euro zone will be 2.1%, which is lower than in 2017** and from the one forecasted by the IMF. The main factors behind this slowdown include: weakening of export growth rate in effect of lower domestic demand, tensions in trade, higher energy prices and political uncertainty.

In the opinion of the IMF, OECD and EC experts, the perspectives of the global economy development in the upcoming years are subject to high uncertainty. Its sources include in particular future directions of the macroeconomic policy (mainly monetary and commercial) in the United States, the scale of slowdown in the GDP growth rate in China, prices of energy raw materials and for the most escalation of global trade war and increasing protectionism. These phenomena can result in lower than expected economic growth and higher risk of global recession.

In 2017, Poland recorded a significant recovery in macroeconomic activity. According to Statistics Poland estimations, real GDP growth rate amounted to 4.8% y/y and was higher by 1.7 p.p. comparing to 2016 and by 1.2 p.p. higher than projected in the budgetary act for 2017. Similarly to the previous year, the main factor behind the economic growth was consumption of higher dynamics comparing to the one recorded in 2016. Real growth rate in this category amounted to 4.5% and resulted from increased consumption in the household sector by 4.9% and public consumption by 3.5%. The consumption recovery was accompanied with increased investments, which returned on the growth path after significant drop in

2016. In 2017, real gross inputs for fixed assets rose up by 3.9%, while a year later it decreased by 8.2%. Value of exported goods and services measured in PLN increased by 9.5%, while of imported by 10.0%. Foreign trade balance remained positive however its impact on the GDP growth was nearly neutral.

Accelerated economic growth and investment recovery had a noticeable impact on the labour market. Employment in the national economy increased by 3.3% on an annual basis, while in the enterprise sector by 4.5% (comparing to 2.3% and 2.8% in 2016, respectively). Unemployment rate recorded at the end of 2017 amounted to 6.6% and was by 1.6 p.p. lower than a year before and lower from the estimates presented in the draft budgetary act for 2017 (8.0%). **The recovery in economic activity and positive trends on the labour market reflected by higher employment rate and dropping unemployment rate translated into better financial situation of the population.** A positive contribution to the growth rate of disposable income in the household sector included primarily higher income from hired work and social benefits, with significant share of transfers from the „Family 500+” programme and work in the agriculture, while in the second half of the year from self-employment outside agriculture. Cash transfers from persons working abroad and consumer credits in the banking system constituted a significant support for the purchasing capacity of households. In 2017, value of transfers from persons working abroad reached PLN 16.3, while in the first half of 2018 – PLN 7.6 billion. At the end of October 2018, credit debt of households in the banking system amounted to PLN 181 billion, increasing by 9.3% in nominal terms and by 7.4% in real terms comparing to 2017. Income growth rate in the household sector was inhibited by low growth rate in property income. On the basis of national accounts of Statistics Poland, data of the Ministry of Finance and of the National Bank of Poland, **it is estimated that in 2017, when compared to 2016, the increase in real gross disposable income in**

the household sector amounted to 3.5% comparing to 6.0%, respectively, a year before.

Favourable external environment, including in particular economic recovery in Germany, supported the enhanced activity of the Polish economy in the first half of 2018. In the first half of 2018, Polish GDP increased by 5.2% y/y in real terms comparing to 4.2% in the first half of 2017. Increase in domestic demand amounted to 5.8% comparing to 4.9% a year before. This was determined by the increased total consumption by 4.8% and gross accumulation by 11.5%. Minor growth of consumption rate in the household sector, from 4.7% in the first half of 2017 to 4.8% in the corresponding period in 2018, was accompanied with noticeable acceleration of growth rate in the public consumption, from 2.5% to 4.0%. Gross inputs for fixed assets increased significantly (by 6.0% comparing to 1.3% a year before). Similarly to the previous year, net export affected the economic growth rate negatively, which resulted from periodic slowdown in the euro zone economy at the beginning of the year. The main driving force for the economic growth of Poland in the first half of 2018 was domestic demand. The increase in private consumption in the household sector was favoured by positive trends on the labour market, increase in wages, food consumer sentiment and greater engagement of consumer credits in the banking system, followed by continued payments of benefits under the “Family 500+” governmental programme with accompanying acceleration in the investment demand. Strengthening of upward trends in the third quarter of this year (GDP increase by 5.1% y/y) allows suggesting that, throughout 2018, the GDP growth can exceed 5.0%.

Data on formation of the rate and structure of GDP growth in the first half of 2018 and analyses of core economic indices in Poland for the period between January and September 2018 indicate a possibility of significant improvement in the income situation of population in 2018. Considering optimistic data from

the enterprise market indicating the accelerated rate of wage growth in the current year comparing to the previous year, a significant support for disposable income of households by the labour market should be expected. Disposable income of households will be also positively affected by transfers for active family policy and in the area of social policy. Taking the increase of average wage, number of employees and wage found, the number of beneficiaries and social benefit fund, the value of additional benefits and inflation level foreseen in the draft budgetary act for 2018 into account, **it is estimated that in 2018 the average real growth of gross disposable income of the household sector will be of approx. 4.0% comparing to the previous year.**

The forecasts of the Ministry of Finance and the NBP indicate the decrease of GDP growth rate in 2019 comparing to 2018 (according to the MF down to 3.8%, while according to the NBP down to 3.6%). The governmental draft budgetary act for 2019 assumes the domestic demand, including in particular private consumption with an increasing role of gross inputs for fixed assets, to be the key determinant of economic growth. Further improvement of situation on the labour market is expected. Declining unemployment and insufficient labour supply will contribute to higher wage growth. The prospects for the consumer demand growth will remain favourable and be created by high dynamics of wage bill and low inclination of households for saving. It is estimated that in 2019 as compared to 2018, income of disposable income in the household sector in nominal terms can reach 5.0-6.0%, although the expected higher than a year before increase of average prices of consumption goods and services shall hinder the growth rate of purchasing power of the obtained funds. Expectations for the basic macroeconomic values in the economy, including wages and income from social benefits allow for estimation that **in 2019, real gross disposable income in the household sector will be formed at the level higher by ca. 3.0% from the level recorded in 2018.**

Its increase will be lower than GDP growth estimated in the draft budgetary act for 2017 (3.8%) and by 1 p.p. lower than in the previous year.

The household budget surveys confirm a significant improvement in the financial situation of the Polish families in 2017-2018. In 2017, average disposable monthly income per capita in households in total was, in nominal and real terms, by 8.4% and 6.3% higher, respectively, comparing to the previous year.

Real income of all socio-economic groups in the population increased, including in particular of the farmers (by 34%). Better financial condition of the farmers' households was primarily affected by a real increase of individual farm income (by 47.1%) and social benefits (by 17.4%), with dominating role of the „Family 500+” programme. Income stratification of the population decreased, which resulted from a significantly higher increase of income in the poorest households (by 17.5%) rather than in the wealthiest ones (by 7.2%). Decreased income stratification per capita in households is confirmed by Gini coefficients (0.298 in 2017 comparing to 0.304 in 2016). The improved income situation of the population and persisting positive trends on the labour market have been reflected in reduced poverty. According to estimations, in 2017 there were 19.5% of people at risk of poverty or social exclusion comparing to 21.9% in 2016. Decrease of poverty covered all socio-economic groups of population, with the greatest improvement observed in farm households. **Increase in wages, lower income stratification and reduction of unemployment and poverty scale was accompanied by more positive opinion of the Poles on their own financial situation.** The group of people defining their standard of living as good and declaring a sense of financial stability increased, while the group of people experiencing the risk of poverty decreased. Positive sentiment of households had a positive impact on the consumption growth rate.

According to the household budget surveys, in the first half of 2018, the av-

erage monthly real income per capita in the households in total were by 4.3% higher than in the same period of 2017. Income situation of all socio-economic groups has improved, including primarily the pensioners (by 4.8%), while the lowest improvement was observed in the self-employed group (by 1.1%). **It is estimated that throughout 2018, the average monthly real income per capita in households in total will generally increase by approx. 4.0% comparing to 6.3% in the previous year.**

At the end of 2016, more than two years of deflation in Poland ended and the inflationary trends persisted throughout the entire 2017. **In 2017, comparing to the previous year, the average level of consumption goods and services prices increased by 2.0% comparing to 0.6% drop the year before. The key factor affecting the acceleration of annual average growth rate in consumption prices was an increase in food and energy prices.** In 2017, comparing to the previous year, food prices increased by 4.6% in relation to 1.0% increase in 2016, while the energy prices rose up by 3.2% y/y following the last-year decrease by 3.9%. 2016. Higher energy prices resulted from increased prices of energy raw materials on the global markets in the second half of 2017. Increase in food prices, the highest since 2011, resulted primarily from external factors related to limiting the domestic supply of certain agricultural products, inter alia, fruit, milk and pork. Additional factors supporting the rise in food prices were: increase in non-raw material costs of processing and trade related to the rise in prices of unit labour costs, energy and fuels, intensified domestic consumption and export accompanying higher household income. Increased prices of certain products (among others vegetables, butter and eggs) was stimulated by their spike on the global markets, including in particular on the EU market. In 2017, comparing to the previous year, the prices of all groups of food products monitored by Statistics Poland recorded a rise, excluding bananas and potatoes. Food was one of the groups of consumption

goods and services that most intensely went up in price. Only fuels for private transport means recorded a greater price increase (by 7.2%).

Within three quarters of 2018, the growth in prices of energy raw materials, including crude oil on the global markets, was accompanied by fall in prices of agricultural raw materials. According to FAO, at the end of 3rd quarter of 2018, the average level of global food prices was lower by 7.4% comparing to the 3rd quarter of 2017 against the 6.0% increase in the previous year. Changes of food prices on the global market were reflected by slowdown of annual growth rate of food prices in Poland. In September this year, domestic food prices were higher by 2.3% than in September 2017, while a year before they grew by 5.3%. In the period of January – September 2018, comparing to the corresponding period in 2017, increase in average level of food and non-alcoholic beverage prices was 3.1%, including 3.3.% of food, comparing to 3.8% and 4.1% increase the year before. In 2018, slowdown of annual growth rate of food prices resulted from gradual diminishing of growth rate of meat prices, primarily pork, as well as prices of dairy products and butter, caused by their intensified production in Poland and in the European Union. Annual growth rate of fruit prices was also reduced due to increase in domestic production and supply of these products. Accelerated import contributed to drop of annual growth rate of exotic fruit prices. In the case of certain group of products, including among others bread and cereal products, vegetables and non-alcoholic beverages, accelerated growth rate of prices resulting from increased prices of energy and higher labour costs as well as limited supply in effect of draught was observed.

Considering the effect of seasonal factors supporting the increase of inter alia egg, milk, fruit and vegetable prices in the autumn and winter season, noticeable significant growth in prices of basic crops and vegetables resulting from draught, as well as increasing rate of non-raw material costs of processing and trade

stimulated by high dynamics of wages, higher fuel prices and transport costs and persisting export trends, **it may be estimated that in December 2018 the retail prices of food will be higher by 1.5% than in the corresponding month in 2017.** According to the NBP analysts, annual average increase in food prices in 2018 will reach 2.8% with simultaneous increase of consumption goods and services prices by 1.8% and energy by 3.9%. This structure of price changes is unfavourable for vast majority of households, for which food and energy costs cover the greater share of their budget.

In 2019, accelerated growth rate of food prices in Poland is expected due to the forecasted unfavourable supply conditions on the part of domestic agri-food markets, significant rise in non-raw material costs of processing and trade related primarily with higher energy prices, intensified export and increase in prices of agricultural and food raw materials on the global markets. Slowing down of growth rate of the domestic food demand can have an inhibitory effect on the increase in food prices. In 2019, Poland expects growing production and supply of milk, fruit and fruit products (primarily in the first half, from the 2018 crops) and vegetables, with vegetable fat supply similar to the last-year supply. At the same time, decreased production and supply of meat, including in particular pork, butter and other animal fats (i.e. lard, throat and fat), cereal products, sugar and potatoes, is expected. Considering the forecasted changes in prices of the individual groups of food products, it can be estimated that **in June 2019, total food and non-alcoholic beverage prices will be higher by 3.0-3.5% comparing to December 2018 and by 4.0-5.0% higher than in June 2018 and their average level in the January – June 2019 period can be higher by 3.5-4.0% from the one recorded in the corresponding period the year before.**

In 2017, the conditions for increased individual consumption were favourable. According to the Statistics Poland national accounts, in 2017, comparing

to 2016, the consumer demand of the household sector, as measured by the amount of expenses from personal income, increased by 4.9% in real terms comparing to 3.9% increase the year before. **It is estimated that in 2017, the consumption of food and non-alcoholic beverages in the household sector (at constant prices) increased by 3.0% y/y comparing to 3.9% increase in 2016.** Higher demand for food was encouraged among other by favourable situation on the labour market, significant increase of household income, including in particular better income situation of the poorest population groups, and optimistic assessments of the current and future economic situation of the consumers. Real increase in food prices, including in particular of products of the highest share in the shopping basket (meat, dairy products, fruit, butter, eggs and sugar) and growing prices of accommodation and transport had the inhibitory effects on its growth rate. **Observations of real economy and expectations for shaping of income situation of the population and consumption demand allow to expect that in 2018 the increase in food consumption in the household sector will be lower than in 2017 and reach the level of approx. 1.5% y/y.** The key factors lessening the consumer willingness to purchase food will include, similarly as in 2017: real i.e. above the inflation rate, increase in food product prices as well as prices of goods and services related to accommodation and transport.

One can assume that in 2019 food consumption in the household sector will continue to grow however less intensively than in 2018, when its growth rate was stimulated by social programmes. It is estimated that the 2019 growth rate of food consumption in the household sector will reach 1.0% and be by 0.5% lower than in the previous year.

Changes to food demand in 2017-2018 are confirmed by the statistics on retail sale and results of the household budget surveys. In 2017, retail sale of food and non-alcoholic beverages (at

constant prices) implemented by commercial and non-commercial enterprises was higher by 0.5% comparing to 2016, in which it grew by 3.5%. The sale at catering establishments increased significantly, by 7.3%. In the period of January – September 2018, comparing to the same period in 2017, retail sale of food, beverages and tobacco products (at constant prices) in the companies employing more than 9 persons increased by 1.1%, while total sale rose up by 6.4%.

According to the household budget surveys, in 2017, comparing to the previous year, **total nominal and real expenses on food and non-alcoholic beverages increased by 4.7% and 0.5%, respectively.** Households increased their demand on confectionary, fruit and vegetables, bread and cereal products as well as non-alcoholic beverages and reduced demand on sugar, eggs, fish, meat and meat products, edible fats, including in particular butter and dairy products. **A significant growth in average monthly expenses of households for catering was recorded – 8.2% in nominal terms and 5.9% in real terms.** In 2017, comparing to 2010, average monthly expenses for catering increased 2.4 times in nominal terms and 2.1 times in real terms.

It is forecasted that in 2018, the increase in nominal and real expenses of households for food will be lower than in the previous year. In the first half of 2018, the real value of total consumption (expenses) in households reached the level similar to the one recorded last year (lower by 0.1%), while the value for food and non-alcoholic beverages increased by 0.2%. Food demand increased in households of pensioners however demonstrated a downward trend in the remaining households. Households increased their demand for sugar, confectionary, honey, jams and chocolate, fruit and fruit products, non-alcoholic beverages (by 5.3%) and vegetables (excluding potatoes), while the real value of household expenses for eggs, butter, potatoes, fish and seafood, meat and meat products, milk and dairy products

as well as bread and cereal products decreased. **Household expenses for catering recorded an upward trend – by 9.1% in nominal terms and by 6.1% in real terms.**

It can be assumed that in the second half of this year, the growth rate of demand for food in households will be slightly higher than recorded in the first half of the year. It is expected that its recovery will take place in the last months of this year in effect of the forecasted slowdown of annual growth rate of food prices, persisting boost of wages and accelerated expansion of population income from social benefits.

In 2017, changes in balance consumption of food were multidirectional with dominating downward trends. Comparing to 2016, consumption of cereal products, potatoes, vegetables, fruit, meat and offal, including primarily of pork and poultry, fish and fish products as well as milk and eggs has decreased. On the other hand, balance consumption of sugar and edible fats boosted, primarily due to significant growth of pork and vegetable fat consumption with simultaneous reduction in butter consumption. Changes in the structure of balance food consumption consisting in significant decrease in consumption of products of animal origin translates into collapse of

a long-term trend. From the perspective of nutritional criteria, decreased consumption of fruit and vegetables followed by higher consumption of sugar and pork fats should be considered particularly negative phenomena.

The trend of relative increase in food prices, higher prices of utility services and boosted demand for non-food products maintaining in 2018 contributed to diminished growth rate of domestic food demand. Decreased growth rate of the global food demand measured by real value of expenses in the household sectors was accompanied by significant changes of its structure affected by diversified supply and prices of individual products as well as consumer preferences. It is estimated that in 2018, balance consumption of cereal products, potatoes and vegetables decreased, so as balance consumption of butter. On the other hand, balance consumption of fruit, meat, fish, pork and vegetable fats, dairy products, eggs and sugar has risen up. Lower consumption of cereal products, potatoes and vegetables resulted from poor crops, while reduced butter consumption was affected by persisting, relatively high level of retail prices of this product. The reason behind better consumption of fruit in the second half of the year was record crops. Increased milk consumption was encouraged by higher

production and supply, while higher meat consumption was related mainly to the intensified pig production.

It is anticipated, that in 2019 the upward trend in food consumption will continue however its intensity will be slightly lower than in 2018. The expected increase of domestic supply of fruit and vegetables will result in higher consumption of these products. Higher production of beef and poultry will be reflected by increased consumption of these types of meat with simultaneous fall in consumption of pork being the effect of the expected production drop, intensified in particular in the second half of the year. Increase in poultry consumption will be most probably minor due to its high level close to market saturation. Increased headcount of dairy cattle recorded in 2018 points out at possible growth in production and consumption of dairy products. In 2019, consumption of butter will possibly maintain the same level as in 2018, with decreased consumption of pork fats and minor growth of vegetable fats consumption. The expected production decrease and surge of sugar prices will result in lower consumption of this product. One should also expect lower consumption of cereal products and potatoes.

W serii Analizy Rynekowe w najbliższym czasie ukążą się:

1. Rynek owoców i warzyw (53) • grudzień 2018,
2. Rynek cukru (46) • kwiecień 2019,
3. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi (49) • kwiecień 2019,
4. Rynek środków produkcji dla rolnictwa (46) • kwiecień 2019,
5. Rynek mleka (56) • maj 2019,
6. Rynek drobiu (55) • maj 2019,
7. Rynek zbóż (56) • maj 2019,
8. Rynek mięsa (56) • czerwiec 2019,
9. Rynek rzepaku (55) • czerwiec 2019,
10. Rynek owoców i warzyw (54) • czerwiec 2019,
11. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi (50) • wrzesień 2019,
12. Rynek mleka (57) • wrzesień 2019,
13. Rynek pasz (41) • wrzesień 2019,
14. Rynek drobiu i jaj (56) • październik 2019.

WARUNKI PRENUMERATY

Prenumerata realizowana przez Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB.

Zamówienia na prenumeratę w wersji papierowej i na e-wydania można składać bezpośrednio na stronie <http://ierigz.waw.pl/publikacje>.

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: dw@ierigz.waw.pl lub kontaktując się telefonicznie – Barbara Walkiewicz, tel.: 22 50 54 685 lub faks: 22 50 54 757 w godz. 8⁰⁰–16⁰⁰.

Prenumeratę i sprzedaż pojedynczych egzemplarzy prowadzi Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB, 00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20 (wejście od ul. Szkolnej 2/4), pokój numer 3.

Prenumerata roczna wersji papierowej lub elektronicznej 1 egz. w 2018 r. (1 numer) wynosi 25 zł.

Zamówienia na prenumeratę wraz z dowodem wpłaty prosimy przesyłać na adres:

- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Dział Wydawnictw, ul. Świętokrzyska 20
- e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Przedpłaty na prenumeratę należy wpłacać na konto Instytutu:
PEKAO S.A. IV O/Warszawa nr 68 1240 1053 1111 0010 1493 6433
W tytule przelewu prosimy podać tytuł analizy i jej numer.

Druk i usługi poligraficzne dostosowane do Twoich potrzeb!

Wykorzystujemy nowoczesne systemy druku cyfrowego dające wiernie odwzorowanie obrazu, pozwalające w krótkim czasie na druk czarno-białych i barwnych materiałów w najwyższej jakości.

W naszej ofercie znajdują Państwo **usługi drukarni** (wizytówki, ulotki, papiery firmowe, foldery, broszury, książki, gazetki reklamowe, plakaty, materiały szkoleniowe, nadruki na kopertach, widokówki, zaproszenia, identyfikatory, dyplomy, etykiety, naklejki) jak i cały wachlarz **usług intrologatorskich**.

Zaproponujemy indywidualną wycenę i dobór najlepszej techniki wydruku, aby otrzymany finalny produkt cechował się najlepszą jakością i atrakcyjną ceną.

Zapraszamy do korzystania z naszych usług

Dział Wydawnictw
ul. Szkolna 2/4

tel. (22) 50 54 520, (22) 50 54 430
fax (22) 50 54 636, e-mail: dw@ierigz.waw.pl

Prenumerata Analizy (1 zeszyt) w 2018 roku wynosi 25 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego, ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa. Tel.: (22) 505-46-85, faks: 505-46-36 e-mail: dw@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>